

Insurgenten og hans hjemkomst efter Første Slesvigske Krig

Indhold

1. Indledning.....	1
Baggrund.....	1
Problemformulering.....	2
Begrundelse.....	2
Metode.....	3
Teori.....	4
Litteratur.....	5
Kilder.....	6
2. Krigen og dens baggrund.....	6
3. Krigsdeltagelse.....	7
4. Afmilitarisering.....	8
5. Fordanskning.....	9
6. Nationale symboler.....	10
7. Diskurskamp.....	12
8. Normalisering.....	14
9. Perspektiver.....	15
10. Konklusion.....	17
Abstract.....	17
Kilder.....	18
Litteratur.....	18

1. Indledning

Baggrund

Efter De første år efter enevældens fald i marts 1848 var en turbulent tid for Danmark og for statens øverste organer, konge, rigsdag og regering. Man skulle få en ny styreform til at fungere og var udsat for et militært og politisk pres både internt fra det Slesvig-Holstenske¹ oprør og eksternt fra stormagterne. Fra flere sider blev oprøret i samtiden anskuet og omtalt som en revolution. Efterhånden som krigshandlingerne i forbindelse med Første Slesvigske Krig - også kaldet Treårskrigen - aftog, og dansk militær fik kontrol med de oprørske hertugdømmer, meldte behovet sig for at løse en række politiske og administrative problemer.

En insurgent er en oprører, og et af de nævnte problemer var spørgsmålet om behandling af de hjemvendte soldater fra oprørshæren og af det tyske mindretal i det nordlige Slesvig i det hele taget.

¹ Herefter S-H som også kan dække over Schleswig-Holstein. Stednavnene i området har ofte haft flere former og har bl.a. ændret sig når grænserne eller regeringsmagten ændrede sig. Ligeledes er den officielle skriveform ikke altid blevet fulgt konsekvent. Her og i det følgende bruges derfor det i dag officielle navn for byer eller landsdele, fx Schleswig for byen i hertugdømmet Slesvig. Så vidt muligt, for det føles fx kunstigt at tale om Idstedtløven i stedet for Istedløven.

Myndighederne skulle tage flere hensyn. For det første ville man gerne fredeliggøre forholdene i hertugdømmerne og undgå gentagelse af oprør, og heri blandede stormagterne sig også med ønsket om at det skulle ske med mildhed. For det andet skulle man tage hensyn til den offentlige mening der var præget af nationalisme og sejrstolthed, og som ønskede en hård linie og afstraffelse af personer der havde støttet oprøret. På denne svære baggrund søgtes en politik gennemført. Det er sagt at "*en borgerkrig sjældent har fået et fredsommeligere efterspil, end treårskrigen fik.*",² og det er håbet at kunne identificere nogle af årsagerne hertil.

For at illustrere hvordan den nævnte politik virkede på borgerne og for at afgrænse og strukturere emnet, vil der blive taget udgangspunkt i en enkelt oprørssoldat og hans egen og hans families skæbne. Som nordslesvigsk oprørssoldat var han én af en begrænset gruppe hvis medlemmer givetvis ikke reagerede ens på myndighedernes politik.

Problemformulering

Hvilke beslutninger traf de danske myndigheder som havde indflydelse på insurgentens tilbagevenden til normale tilstande efter den slesvig-holstenske revolution?

Begrundelse

Spørgsmålet om behandling af borgere der kæmper for 'den forkerte sag' har været aktuelt flere gange siden fx i forbindelse med de republikanske frivillige under den spanske borgerkrig, de østfrontfrivillige under anden verdenskrig. Helt aktuelt gælder det de såkaldt hellige krigere der kæmper i Mellemøsten for forskellige grupperinger, og som måske kan komme i kamp med regulære danske militære enheder. Igen bliver straf nævnt som en reaktion, og fratagelse af statsborgerskab har været foreslået. Sidstnævnte har ikke før været anvendt, og det er nok heller ikke en sandsynlig sanktion på krigsdeltagelse i udlandet. Tilbage står derfor spørgsmålet om hvordan hjemvendende krigere kan blive integreret i det danske samfund og hjulpet til at leve et 'normalt' liv.

Revolutionsforskningen beskæftiger sig endvidere meget med årsagerne til revolutioners opståen, med de involverede ledende politikere og militærfolk og med de ofte følgende kontrarevolutioner samt de dertil hørende tvangs- og straffeforanstaltninger. Mindre vægt synes at blive lagt på hvordan processen har forløbet når det gjaldt om at arbejde for en tilbagevenden til fredelige forhold og en genoptagelse af dagliglivet, måske fordi et vellykket resultat ikke så let påkalder sig opmærksomhed.

Metode

Myndighedernes beslutninger i de problemer der havde med S-H at gøre, dækkede mange samfundsområder. Desuden var problemerne vidt forskellige i det rent tysksprogede Holsten, i det tyskdominerede sydlige Slesvig og i det danskdominerede nordlige Slesvig. Emnet indsnævres i det følgende ved at tage udgangspunkt i en enkelt familie fra det nordlige Slesvig. Der er tale om en

² Engberg, 1968, p. 315

familie fra Ustrup i Vedsted Sogn vest for Haderslev hvor sønnen Asmus Jochimsen³ meldte sig som frivillig til oprørshæren.

Ved at bruge levn og kilder til Asmus' historie kan udpeges nogle initiativer og beslutninger fra dansk side der havde betydning for familien. Det vil også fremgå hvordan denne familie oplevede hændelserne, og indirekte hvilke følelser de vakte.

At skabe en forbindelse mellem den store - nationale - historie og den lille - private - historie findes i mange biografier hvor hovedemnet er en persons livshistorie, og hvor den store historie er baggrund. I dette tilfælde er der imidlertid tale om enkelte vigtige aspekter af den store historie udvalgt på basis af den lille historie. En sådan fremgangsmåde tilskriver derfor ikke familien nogen form for repræsentativitet, men den lille historie indgår i den store fortælling som en illustration af denne vigtige del af danmarkshistorien og S-H's historie.

Der er altså ikke tale om en form for mikrohistorie hvor man ud fra en nøje analyse af en enkeltperson eller en landsby prøver at konkludere noget om et helt samfund. Mikrohistorie blev kendt efter et heldigt eksempel,⁴ og metoden er siden anvendt i mange sammenhænge. Man kunne måske påstå at den måde myndighederne agerede på i sagen om normalisering af det nordlige Slesvig kunne ses som et eksempel på hvordan den uprøvede og delvis kaotiske statsmagt forsøgte at løse et akut problem. Det siger dog ikke noget om statsmagts generelle evner til eller held med at løse den tids problemer.

Et indledende afsnit rummer en kort beskrivelse af tilstanden i S-H før krigen, krigens gang i korte træk og den danske administration af S-H efter krigen. Herunder bliver det såkaldt 'slesvigske spørgsmål' behandlet. Resten af opgaven er struktureret i kronologisk ordnede afsnit der hver indledes med en beskrivelse af det konkrete levn fra familien som derefter sammenholdes med en dertil hørende beslutning fra myndighedernes side.

For at kunne besvare opgaveformuleringen vil det være nødvendigt at begrunde at der var tale om en revolution hvilket gøres i teoriafsnittet nedenfor. Endvidere må det defineres hvad der forstås ved de normale tilstande så man kan fastslå om en tilbagevenden til normaliteten overhovedet er sket efter tilbagekomsten. Ligeledes beskrives kort hvad der forstås ved begrebet myndighederne.

Teori

Oprøret i S-H der førte til den Første Slesvigske Krig bliver ikke normalt betegnet som en revolution, og nyere definitioner af revolutionsbegrebet lægger vægt på mange forhold der skal være opfyldt. Således definerer Theda Skocpol samfundsrevolution som *hastige, grundlæggende forandringer af et samfunds stats- og klassestrukturer, og de er ledsaget af og til dels gennemført af*

³ Forfatterens oldefar, herefter kaldet Asmus

⁴ I værket 'Il Formaggio et i vermi' fra 1976 bruger Carlo Ginzburg en inkvisitionsproces mod en enkeltperson til at sige noget om datidens samfund.

klassebaserede oprør nedefra.⁵ Ikke desto mindre synes dele af definitionen at være opfyldt for oprøret i S-H: Oprøret bredte sig i løbet af få martsdage i 1848 fra Kiel og Rendsburg til det meste af S-H, det medførte et andet styre, først provisorisk og senere på basis af en fri forfatning til afløsning af de hidtidige enevældige styre. Klassebaseret kan oprøret ikke betegnes, men en medvirkende årsag til oprøret var en følelse af at S-H var blevet ufordelagtigt behandlet rent økonomisk af den danske stat i forbindelse med statsbankerotten i 1813.⁶

Derimod er der ingen tvivl om at man i datiden betragtede oprøret i S-H som en revolution. Også indførelsen af folkestyre i Danmark blev af de konservative stormagter set som en revolution,⁷ og en person fra det lokale ridderskab kaldte ligefrem S-H for en 'rød republik'.⁸ Endda Karl Marx henregtede i en opgørelse over styrkeforholdet mellem revolution og kontrarevolution regimenterne fra S-H til revolutionens styrker.⁹ Også den daværende preussiske diplomat Otto von Bismarck, der i 1857 kaldte Danmark for et helt igennem revolutionært land,¹⁰ var utilbøjelig til at støtte S-H's revolutionsvundne uafhængighed og stod senere som ministerpræsident bag indlemmelsen af S-H i Preussen i 1867. Man skal dog ikke se bort fra at ordet revolution også blev brugt til at stemple nogle oprørere eller modstandere generelt, fordi ordet revolution for mange var associeret med pøbelvældet og rædselsherredømmet i 1790'ernes Frankrig.

Med begrebet normale tilstande tænkes på en tilstand i samfundet hvor en stabil og tryk hverdag indfinder sig igen efter en turbulent periode. For S-H's vedkommende indebærer normaliteten i første omgang tale om fravær af krigshandlinger, besættelsestropper og militær undtagelsestilstand, men i næste omgang handler det om hjemvenden af flygtninge og soldater og deres integration i samfundet mhp. arbejde, familie og samfundsliv, herunder politik, kirke og foreninger. Derimod tænkes der ikke på tilbagevenden til en status der ligner den der eksisterede før den turbulente periode, i dette tilfælde situationen før marts 1848. Normale tilstande betegner derfor ikke de sædvanlige og hidtidige tilstande, men derimod nogle - ganske vist nye, men - stabile tilstande.

De danske myndigheder var heller ikke interesseret i at genetablere tilstandene fra før krigen, for man havde til hensigt at modvirke den overgang til tysk folkesprog som var blevet tydelig mange steder i løbet af de seneste årtier. Men myndighederne kunne ikke officielt arbejde for en nærmere tilknytning af Slesvig til Danmark uden at komme i konflikt med fredsaftalerne.

Brugen ovenfor af ordet myndigheder dækker over en betydelig usikkerhed om spørgsmålet hvem der tegnede den danske statsmagt i den pågældende periode. Regeringen var udpeget af kongen, men den skulle forholde sig til en rigsdag. Desuden var den regering for kongeriget hvor grundloven af 1849 gjaldt, men ikke for hertugdømmerne hvor styret var enevældigt med kongen som hertug og med en minister eller kommissær som hans repræsentant. Forholdet mellem

⁵ Skocpol, 1979, p. 4

⁶ Hansen I, 2005, p. 203 og 212

⁷ Engberg, 1968, p. 317

⁸ Engberg, 1968, p. 253

⁹ http://www.marxistsfr.org/archive/marx/works/1851/letters/51_09_23.htm, lokaliseret 13.11.2014

¹⁰ Glenthøj, 2014, p. 217

sidstnævnte og ministeriet varierede, men han var direkte underlagt kongen. Der var ingen parlamentarisme, for Rigsdagen var lovgivende, men regeringen var kongens, og kongen havde dertil sine egne rådgivere.

Tiden efter 1848 har været omtalt som en konstant ministerkrise,¹¹ og frem til udgangen af 1863 var der elleve ministerier. Kongen, Frederik VII, var af en labil natur og kunne veksle mellem manglende interesse for styret, direkte indblanding og trusler om abdikation eller genindførelse af enevælden.¹² Den politiske splittelse mellem konservative og nationalliberale i regeringen gik ikke blot på ideologi, men også på spørgsmålet om forholdet til S-H. Desuden var der fra udlandet et stort pres både direkte på kongen, på regeringens medlemmer og på embedsmændene, herunder gesandterne i udlandet.

Litteratur

To fremstillinger skiller sig ud vedr. S-H i den betragtede periode: De to doktordisputater af hhv. Jens Engberg og Hans Schultz Hansen som begge har været dybt nede i materialet fra den pågældende periode. Engbergs værk beskæftiger sig med udviklingen fra fredsslutningen i 1850, over den ejerdanske kommissær Tillisch's styre i Slesvig og til den konservative helstatsmand Moltkes styre. Værket slutter med stænderforsamlingen i 1853. Engberg beskriver hvordan de to administrative ledere måtte tage hensyn til folkestemningen i både Slesvig og i resten af landet, til regeringen og til kongen, og endelig til de udenlandske stormagter der fulgte udviklingen i Slesvig med stor interesse.

Schultz Hansens arbejde omhandler hjemmetyskheden i Nordslesvig fra 1840 til 1867. Det konkluderer at den S-H'ske identitet først dannedes i begyndelsen af 1840'erne med nær tilknytning til den liberale ideologi, og han nævner at begrebet 'hjemmetysker' opstod i 1848 som betegnelse for de lokale tysksindede i Nordslesvig. Han konkluderer også at hjemmetyskerne først efter Anden Slesvigske Krig ønskede en indlemmelse i Preussen. Specielt behandler han forholdet mellem myndighederne og den hjemmetyske del af befolkningen.

Engbergs værk kan ses som uddybning af og som supplement til to andre sværvægttere: Niels Neergaards grundige værk 'Under Junigrundloven' som dækker den politiske udvikling i tiden fra 1849 til 1866, medens Erik Møller i 'Helstatens Fald' koncentrerer sig om perioden fra 1855, hvor fællesforfatningen for helstaten blev vedtaget, og til nederlaget i 1864. Sidstnævnte behandler detaljeret forhandlingerne med de udenlandske magter.

Kilder

De anvendte kilder er dels fra de offentlige arkiver (folketællinger, kirkebøger og lægdsruller) dels private dokumenter. Af sidstnævnte skiller familiekrøniken, skrevet af August, Asmus' søn, sig ud. En krønike bruges ikke her i betydningen en skrøne, men som Dansk Sprognævn også definerer ordet: *kronologisk beskrivelse af begivenheder over en længere periode*. Familiekrøniken er skrevet

¹¹ Glenthøj, 2014, p. 191

¹² Møller, 1958, p. 80f

i perioden 1912 - 30, og den er således ikke nogen sikker kilde til begivenhederne i midten af det foregående århundrede. Den kan dog ses som et udtryk for de følelser der stadig rørte sig i familien så længe efter.

For at kunne beskrive hvordan Asmus og hans familie integreres i samfundet efter krigene, er det interessant at undersøge nationaliteten af ægteskabspartnere. I nogle tilfælde er de kendt, men for de øvrige er det svært at bedømme, og der findes ingen registre over nationalitet. Gennemgang af underskrift på petitioner (henvendelser, ansøgninger og bønskrifter til kongen) har været brugt for at fastslå nationalitet,¹³ men petitionerne er typisk underskrevet af en husfader som ikke nødvendigvis tegner hustruens eller de voksne børns nationale holdning.

2. Krigen og dens baggrund

Efter Wienerkongressen i 1814-15 bestod den danske stat, helstaten, foruden af Færøerne, Island og kolonierne, af kongeriget og af de tre hertugdømmer, Slesvig, Holsten og Lauenburg, alle tre med den danske konge som hertug. Grænsen mellem Slesvig og Holsten forløber hovedsagelig langs floden Ejderen. Holsten grænser mod øst op til Lauenburg, og begge ligger nord for Elben. Det såkaldt 'slesvigske spørgsmål' opstod i første halvdel af 1800-tallet og kan kort sammenfattes sådan: Danske nationalister ønskede et samlet Ejderdanmark bestående af kongeriget og Slesvig under valgsproget 'Danmark til Ejderen', medens de tyskorienterede S-H'ske nationalister ønskede et selvstændigt Schleswig-Holstein med egen hertug og optaget i Det tyske Forbund hvor Holsten hidtil havde været medlem. Valgsproget var her 'Up ewig ungedeelt' (for evigt udelt, med henvisning til omdiskuteret og omskrevet formulering fra Ribe-forliget i 1460).

I foråret 1848 opstod i Italien og senere i Paris oprør og revolutioner som bredte sig til store dele af Europa. I København gav det anledning til folkelige krav om regeringsskift og en fri forfatning, og omtrent samtidig - og påvirket af begivenhederne i København - besluttede man i Kiel i Holsten at erklære S-H for selvstændigt. Ganske vist stadig med den danske konge som hertug, men med den undskyldning at kongen var ude af stand til at regere som følge af begivenhederne omkring afskaffelsen af enevælden i København, og der blev derfor nedsat en formynderskabsregering. Da fæstningen Rendsburg på grænsen mellem Slesvig og Holsten blev overtaget ved et kup den 24.03.1848, og der blev oprettet en S-H'sk hær, var krigen mellem oprørerne og den danske stat uundgåelig. Krigen varede med enkelte slag og længere våbenstandsperioder frem til 1850 hvor S-H led et afgørende militært nederlag ved Isted nord for byen Schleswig. Allerede inden dette slag var der blevet sluttet fred mellem Danmark og Det tyske Forbund som havde støttet oprørerne. Sidste halvdel af 1850 kæmpede S-H'erne alene og beholdt herredømmet over det sydlige Slesvig og Holsten indtil de blev tvunget af deres tyske allierede til at overgive sig i januar 1851.

På fredskonferencerne forsøgte stormagterne (især Rusland, England, Frankrig) at mægle mellem de danske holdninger og holdningerne fra Det tyske Forbund hvis vigtigste delmagter var Preussen og Østrig. S-H deltog ikke i konferencerne da ingen af stormagterne ville inddrage en revolutionær bevægelse i forhandlingerne. Den engelske udenrigsminister Lord Palmerston udtalte i 1851 om

¹³ Hansen, 2005, passim

retten til Slesvig: "*the transactions [...] have been so various and complicated that you may pick out historical events to bear out any conclusion you may wish to establish*".¹⁴ Der er skrevet talløse værker om de juridiske forhold i forbindelse med S-H, og Palmerston's holdning er nok det bedste svar man kan give på spørgsmålet om Slesvigs tilhørsforhold.

Krigen resulterede i en vældig fædrelandsfølelse i kongeriget, og udfaldet af kampene i Fredericia 06.07.1849 og Isted 25.07.1850 gav anledning til en følelse af stor militær overlegenhed og national stolthed - ånden fra 48. Der var dog ikke tale om nogen afgørende militær sejr, for i efteråret 1850 holdt den S-H'ske hær stadig de sydlige dele af Slesvig og Holsten besat og dermed også fæstningen i Rendsburg. Resultatet af fredskonferencerne blev et nederlag for ønsket om et Danmark til Ejderen, da Slesvig ikke måtte bindes nærmere til kongeriget, og det danske rige skulle bestå uændret af kongeriget og hertugdømmerne. Den danske grundlov fra 1849 gjaldt kun for kongeriget, og hertugdømmerne vendte derfor tilbage til et enevældigt styre med den danske konge som hertug.

Efter Første Slesvigske Krig forsøgte den danske stat derfor at opretholde helstaten i overensstemmelse med fredstraktaten i 1850 og London-traktaten i 1852, og den iværksatte forskellige juridiske og administrative initiativer der skulle normalisere forholdene og forebygge nye stridigheder. Samtidig medførte de stærke nationale strømninger et ønske om at sikre den danske kulturelle og administrative indflydelse i hertugdømmet Slesvig. Initiativerne fra dansk side kom på flere måder i konflikt med holdningerne i befolkningen, specielt i den tyskorienterede del, og ikke mindst i den del der havde deltaget i oprøret.

3. Krigsdeltagelse

"Far meldte sig frivilligt til den slesvig-holstenske hær [...]i sommeren 1849".¹⁵ Han havde allerede været på session i 1847, men familien havde valgt at betale for en afløser - sikkert fordi han som ældste søn skulle overtage fødegården.

Vedsted sogn var ikke genstand for større krigshandlinger, men fronten forskød sig flere gange hen over sognet. Efter de indledende slag ved Bov og Schleswig i foråret 1848 blev sognet besat af oprørstropper og militær fra de tyske forbundsstater. Efter den første våbenstilstandsftale i august 1848 blev området besat af danske soldater, og efter den danske genoptagelse af krigen i foråret 1849 med den efterfølgende danske tilbagetrækning mod nord blev området igen besat af oprørstropper. Nu gjaldt den frie forfatning for S-H som var blevet vedtaget 15.09.1848. Den nye våbenstilstandsftale fra juli 1849 bød på fornyet dansk besættelse som denne gang blev udført af svensk-norske styrker der indtil da havde ligget i beredskab på Fyn siden juni 1848. De svensk-norske soldater blev afløst af danske i efteråret 1850. Den nordlige del af Slesvig blev fra 1849 og et år frem administreret af en kommission med tre medlemmer, ét dansk, ét preussisk og ét engelsk hvor sidstnævnte var opmand.

¹⁴ Engberg, 1968, p. 322

¹⁵ Jochimsen, 1930, p. 8

Både det store danske flertal og det tyske mindretal i Vedsted sogn oplevede derfor en bevæget tid der vekslede mellem håb og desperation. Sognets unge mænd var under pres for at melde sig til en af de involverede hære. Endvidere skulle man leve under skiftende administration og forfatning, og sidstnævnte var ikke mindst et problem for de offentligt ansatte som fx sognepræsten der kunne afkræves loyalitetserklæringer og beviser på loyalitet af de skiftende magthavere.¹⁶ Intet tyder på at der skete fysiske overgreb mod civilbefolkningen fra nogen af de kæmpende parter side.

4. Afmilitarisering

Asmus deltog i slaget om Isted by tidligt om morgenen den 25.07.1850 og i den sidste og fuldstændigt overflødige kamp ved Kochendorf øst for Schleswig den 31.12.1850. Ved den efterfølgende opløsning af S-H's hær primo 1851 modtog Asmus den 25. januar 1851 et permissionspas, der gav ham mulighed for at passere gennem det sydlige Slesvig der stadig var i militær belejringstilstand og til sin hjemstavn. Her skulle han aflevere passet til en Lagemann, der da også underskriver på dansk som Lagsmand at passet er forevist den 29. januar. Passet er derefter sammen med lignende pas blevet sendt samlet fra Haderslev Amtshus til Ministeriet for Hertugdømmet Slesvig og er nu i Rigsarkivet.

Da Danmark med hjælp fra stormagterne og støtte fra Det tyske Forbund kunne genetablere herredømmet over hertugdømmerne, blev man nødt til at tage stilling til hvordan man skulle behandle de civilister og militærpersoner der havde deltaget i oprøret. Blandt militærpersonerne blev der set særligt strengt på officererne, fordi de havde svigtet deres faneed, medens de øvrige oprørssoldater fik en mildere behandling. Fra hele hertugdømmet Slesvig drejede det sig om ca. 7000 soldater hvoraf de ca. 300 var fra Nordslesvig.¹⁷

Der var et dansk folkeligt pres for et retsopgør med alle der havde krænket kongens lovlige herredømme og herunder soldaterne fra den S-H'ske hær. Også Frederik VII havde efter slaget ved Bov ønsket at hver tiende af de fangne soldater skulle henrettes, men krigsministeren fik ham dog talt fra det.¹⁸ De 7000 soldater befandt sig efter krigen i Holsten, og det var en nærliggende tanke at udvise dem, men Preussen havde forlangt af Danmark at soldater fra oprørshæren ikke måtte lide overlast.¹⁹

Frederik VII udstedte derfor et reskript af 16.01.1851 der gav amnesti til soldaterne og i fortsættelse heraf en proklamation af 20.01.1851 om behandling af de overvundne: "[...] allernaadigst befalet, at de Slesvigere, som nu vende tilbage til deres Hjem, efterat have baaret Vaaben mod Hs. Majestæt, derfor ikke skulle drages til Ansvar eller paa nogen Maade forulempes [...]"²⁰

Oprørssoldaterne kunne nu vende tilbage til deres hjem under dansk styre, og som noget af det første skulle de aflevere deres personlige udrustning på amtshusene. De blev endvidere underlagt

¹⁶ Hansen II, 2005, p. 11

¹⁷ Hansen II, 2005, p. 17f

¹⁸ Hansen, 2009, p. 95 og 110

¹⁹ Engberg, 1968, p. 141

²⁰ Avisen FREIA, Nr. 111, 22.01.1851

kongerigets værnepligt som blev indført i Slesvig i august 1850. Til de første sessioner var der udeblivelser af de S-H'ske soldater som var i felten; men da de så kom hjem igen, måtte de på session for at aftjene dansk værnepligt.

At inddrage tidligere oprørssoldater i den danske hær har givetvis givet anledning til svære overvejelser fra myndighedernes side. På den ene side ville det kunne føles urimeligt for de almindelige værnepligtige hvis man kunne slippe for militærtjenesten ved at have deltaget i et oprør og kæmpet mod den danske hær, men på den anden side kunne de tænkes at udgøre et upålideligt element i hæren. Det blev derfor også omtalt at de kunne aftjene deres værnepligt på Færøerne, i Grønland eller Vestindien.²¹

For de værnepligtige der ikke havde danske sympatier, må det have været forbundet med stor modvilje at skulle forrette tjeneste i en hær som man hidtil havde betragtet som fjenden.

5. Fordanskning

"Oldefar talte plattysk og anglerdansk,[...] både han og bedstefar gik altid med høj hat og følte sig anderledes end de andre bønder; til nabomøde sendte de en karl, de blev i Ustrup kaldt for ,gamle tyskere'."22"Far led meget efter hans tilbagekomst fra felttoget, for han boede blandt lutter danskere".23 Forholdene må alligevel have været udholdelige, for Asmus blev boende på faderens gård og overtog den i forbindelse med sit bryllup i 1858 med en tysksproget kvinde fra Eckernförde. Vielsen foregik i hjemmet i Ustrup og på dansk da det på det tidspunkt og i den del af Slesvig ikke var tilladt for præsten at prædike på tysk. Han skrev derfor prædikenen ned på tysk i et hæfte så bruden kunne forstå sin vielsesprædiken. Hæftet er overleveret ned gennem generationerne og ofte med en kommentar om hvor ufølsomt og hensynsløst danskervældet var mellem de to slesvigske krige.

Folkesproget i Vedsted sogn var dansk i 1850'erne, og kirke- og skolesproget ligeså. Fra 1840 skiftede retssproget fra tysk til dansk i de dele af hertugdømmet hvor kirke- og skolesprog var dansk, dvs. nord for en linie der omtrent følger den nuværende landegrænse.²⁴ Det er svært at fastslå om der også holdtes tyske gudstjenester i sognets kirke, men præsten i den periode var udlært på universitetet i Kiel, havde nær kontakt med den tyske menighed i Christiansfeldt 25 km mod nord og beherskede således det tyske sprog.²⁵ Kirkebøgerne blev ført på dansk indtil slutningen af 1890'erne.

I forbindelse med fredslutningerne i 1850 opfordrede stormagterne Rusland og England den danske regering til at regere med en forsonlig politik i de genvundne områder i S-H.²⁶ Disse opfordringer blev dog ikke konsekvent fulgt fra den danske regerings side idet man lagde sprogpolitikken i

²¹ Avisen FREIA, Nr. 113, 29.01.1851

²² Jochimsen, 1930, p. 8

²³ Jochimsen, 1930, p. 8

²⁴ Engberg, 1968, p. 67

²⁵ Thyssen, 1979, p. 343

²⁶ Engberg, 1968, p. 18

hænderne på regeringskommissæren i Slesvig, F. F. Tillisch, som senere blev udnævnt til minister for Slesvig. I praksis overlod Tillisch formuleringen af sprogpolitikken til lederen af skole- og kirkevæsenet, T. A. J. Regenburg. De såkaldte regenburgske reskripter havde især betydning for området syd for den nævnte sproggrænse hvor dansk var truet af tysk og plattysk.

Reskripterne betød at kirke- og skolesprog ændredes fra tysk til dansk i en række sogne syd for sproggrænsen, og de kom i forlængelse af sprogordninger fra 1850 som også betød ændringer i sprogforholdene i købstæderne, i nogle enkelte sogne nord for sproggrænsen og på Haderslev lærde skole. Sprogordningerne og reskripterne gav anledning til mange protester som nåede til stormagterne, og som blev brugt i den tyske propaganda mod det danske styre i S-H.

Sproget fulgte ikke nødvendigvis sindelaget, for der var også slesvigere der ikke kunne tale tysk, men som følte sig kulturelt knyttet til tyskheden.²⁷ Omvendt var der tysksprogede især i Flensburg der følte sig som danske og havde kæmpet for helstaten, men som med sprogordningen følte sig tvunget til et valg mellem dansk og tysk og dermed et fravalg af helstaten.²⁸

Engberg konkluderer da også om sprogordningen at: "*[...]den strakte sig til områder, hvor den ikke længere havde nogen berettigelse, og at den i det hele taget med sin tvang var et overgreb mod befolkningen*".²⁹ Møller konkluderer tilsvarende om de nidkære embedsmænd: "*De havde fået rettens sværd i deres hænder og [...] når man har et sværd, er det vanskeligt at lade være med at bruge det*".³⁰

6. Nationale symboler

Et lille jernkors støbt i metal - angiveligt af kanoner fra linieskibet Christian VIII som blev sænket af S-H'sk artilleri ud for Eckernförde i 1849 - er det eneste fysiske minde om Asmus' tid som oprørssoldat. Det er et erindringstegn som bærer årstallene 1848 og 1849 på de to korsarme og det S-H'ske våben i midten, og det blev givet til alle oprørssoldater der havde deltaget i den periode. Jernkorset hang ved Asmus' billede, men blev af efterslægten nedtaget i perioder hvor det ikke var hensigtsmæssigt at vise sine S-H-sympatier.

De hjemvendte oprørssoldater blev underlagt et særligt tilsyn fra politiets side da man frygtede at de fortsat ville agitere for den S-H'ske sag. Derfor blev det også forbudt at bære S-H'ske dekorationer eller erindringstegn.

Sådanne indskrænkninger gjaldt også for den del af civilbefolkningen der havde S-H'ske sympatier. Der blev udstedt forbud mod at vise S-H'ske faner og farver, og det blev forbudt at afsynge S-H-sange bl.a. nationalsangen 'Schleswig-Holstein meerumschlungen'. Som så mange andre frihedsbevægelser og bevægelser for national samling i de år havde man i S-H valgt en trikolore som flag med vandrette striber - fra oven - i farverne blå, hvidt og rødt. Ifølge en meddelelse af

²⁷ Engberg, 1968, p. 319

²⁸ Engberg, 1968, p. 273

²⁹ Engberg, 1968, p. 75

³⁰ Møller, 1958, p. 113

19.02.1851 fra Aabenraa Politikammer i den lokale avis var der "*Forbud imod al Bæren eller stillen til Skue af Oprørsfarverne Rødt, Blaåt og Hvidt, eller andre Oprørstegn, og ville Overtræderne af denne Anordning paadrage sig et strængt Straffeansvar*".³¹ I samme nummer af avisen fortælles da også at opsætning af en lille trikolore af papir på et vejskilt takseredes til 5 dages fængsel til hver af de to skyldige piger på 20 år.

I årene efter 1851 blev der opsat mindsten o.l. mange steder i kongeriget og i Slesvig, og der blev etableret erindringssteder. Særlig kendt er 'Den tapre landsoldat efter sejren' i Fredericia og fællesgraven over de faldne danske soldater i Fredericia. Der er ikke blevet etableret tilsvarende erindringssteder for krigens civile ofre. Man fokuserede på de militære forhold i den efter dansk opfattelse vundne krig, for selvfølgelig har der været civile ofre i forbindelse med kamphandlinger, evakuering og ved indkvartering af soldater. Alt tyder dog på at det var en krig der kun undtagelsesvis ramte civilbefolkningen.

På kirkegården i Flensburg indrettede man et større areal til minde om faldne danske soldater. Som et centralt mindesmærke etableredes Istedløven med en bronzeløve på en sokkel skabt af billedhuggeren H.V. Bissen. Ved etableringen fjernedes ældre grave og et granitmonument for faldne fra S-H'sk side som genfandt under soklen da Istedløven blev flyttet til Berlin i 1864.³² Da Istedløven blev afsløret 25.07.1862 sagde medlem af Rigsrådet, professor H.N. Hansen i sin indvielsestale bl.a.: "*Saa staar Du ædle sejrsminde*",³³ og med løvens bistre blik vendt mod syd blev den da også set som et sejrsmonument af den S-H'sk sindede del af befolkningen. Netop dette havde General de Meza advaret imod da han i 1859 udtalte at han misbilligede en gentagelse af den årlige Istedfest og udtalte at "*der var jo to partier og dem skulle man tilstræbe at forsones og ikke fjerne ved demonstrationer af denne art*".³⁴ Helstatsmænd var gennemgående mod Fredericia- og Istedfesterne, og allerede i 1852 skrev arveprins Ferdinand til ministeren for Slesvig og bad ham forbyde dem fremover for at "*søge at få enighed i hele staten*." De nationalliberale blade hævdede at der slet ikke havde været borgerkrig, men et oprør mod den lovlige myndighed, og derfor: "*S-H'erne kunne ikke vindes ved eftergivenhed, men alene ved med fasthed at hævde, hvad der var Danmarks ret*".³⁵

7. Diskurskamp

"*de stakkels slesvig-holstenere kæmpede for deres hertug og deres havombruste hjemstavns hellige rettigheder*".³⁶ Med disse følelsesladede ord beskrev Asmus' søn mange år senere hvad hans far og medkæmpere følte efter at drømmene om et selvstændigt S-H var bristet. Ordvalget er ikke tilfældigt. Henvisningen til hertugen skyldes nok ingen særlig forkærlighed for denne gren af den oldenburgske kongeslægt, men mere at hertugen stod som en afløser for den enevældige, danske konge og som en fyrste med rødder i S-H. Den havombruste hjemstavn refererer til oprørernes

³¹ Avisen FREIA, Nr. 121, 26.02.1851

³² Graef, 1937, p. 274

³³ Graef, 1937, p. 279

³⁴ Neergaard, 1916, p. 294f

³⁵ ibid

³⁶ Jochimsen, 1930, p. 10

nationalsang 'S-H meerumschlungen', og de 'hellige rettigheder' skal minde om at oprørernes anså deres handlinger retfærdiggjort bl.a. af det angiveligt brudte løfte fra Ribe-forliget i 1460 om at Slesvig og Holsten skulle være evigt og udelte sammen.

I nyere historieteori møder man begreberne diskurs, diskursanalyse og diskurskamp. Der er tale om en konstatering af at det i mange tilfælde ikke er muligt eller ønskeligt at nå frem til enighed om faktiske historiske kendsgerninger eller tolkning heraf. Det handler i så fald i højere grad om at definere diskursen og vinde den. Dvs. det gælder om at definere hvad der tales om, hvilket ordvalg der anvendes og hvordan dialogen foregår.

Det er forståeligt hvorfor parterne i den århundredlange konflikt om S-H har haft vanskeligt ved at enes om terminologien. Bruger man ordet 'Sønderjylland' om det område der blev dækket af hertugdømmet Slesvig, er det fordi man vil markere at området er en del af kongeriget ligesom Nørrejylland, og når det tyske mindretal bruger ordet 'Nordschleswig' om det tidligere Sønderjyllands amt, er det for at markere at området blev skilt fra det øvrige Schleswig, men er en del af det.

Hvis man ønsker at stigmatisere en modstander, kan man anvende et navn som lyder fremmedartet - og dermed ukendt og farligt. Således brugte den danske politiker Orla Lehmann begrebet 'nordalbingiere' for tilhængere af et storhertugdømme Schleswigholstein (uden bindestreg for at antyde at tilhængernes mål er en sammensmeltning af hertugdømmerne).³⁷ Begrebet nordalbingiere er ikke umiddelbart forståeligt, for det betyder jo egentlig alle nord for Elben, men Holsten blev på Karl den Stores tid kaldt Nordalbingen. Lehmann brugte givetvis også betegnelsen for at undgå at bruge ordet slesvig-holstenere. Udtrykket Schleswigholstein og Schleswigholsteiner var dog allerede taget i brug i 1830 af Uwe Jens Lornsen. Hans primære ærinde var en ændring af hertugdømmernes forfatning, men hans ordvalg skulle understrege at en adskillelse af hertugdømmerne var utænkelig.³⁸

Heller ikke ordet holstener dækker entydigt personer fra området syd for Ejderen, for holstener kunne bruges som betegnelse for personer fra hele Sønderjylland dvs. også fra Slesvig som ifølge Ordbog over det danske Sprog også kaldtes Dansk-Holsten.³⁹

På samme måde bliver ordvalget interessant når man vil beskrive oprørssoldaterne fra S-H som kæmpede i Første Slesvigske Krig. Fra officiel dansk side blev oprøret i S-H kaldt en 'insurrektion' og oprørssoldaterne for 'insurgenter'. Naturligvis kunne man ikke fra dansk side kalde dem for 'frihedskæmpere' selvom de bl.a. kæmpede for deres frie forfatning, og i stedet blev det sagt at de kæmpede for den 'såkaldte slesvigholstenske sag'.⁴⁰ Selv det at kalde oprørssoldaterne for slesvig-holstenere var svært, så da man skulle sætte en sten over de faldne oprørssoldater i Fredericia, skrev

³⁷ <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/orla-lehmanns-tale-danmark-til-ejderen-28-maj-1842/>, lokaliseret 09.12.2014

³⁸ Hansen I, 2005, p. 132

³⁹ <http://ordnet.dk/ods/ordbog?aselect=Holstener&query=holsten>, lokaliseret 18.11.2014

⁴⁰ Hansen II, 2005, p. 18

man ' faldne slesviger og holstenerer'.⁴¹ Fra oprørernes side kaldte man oftest oprøret for en rejsning (tysk: Erhebung) for at antyde at det var en generel bevægelse og ikke et oprør mod kongen.

Et yderligere forsøg på at miskreditere oprøret skete ved at man spredte det rygte at oprørerne havde løsladt tughusfangerne (slaverne) i Rendsburg, og at de drog hærgende nordpå i Jylland. Således skrev avisen Dannevirke allerede den 20.03.1848 (før oprøret brød ud) at man samlede "*friskarer [...] af tyske håndværkere og andre fattige mennesker [...] i den hensigt at føres ind i Slesvig og plyndre og hæрге de byer og egne, der er den danske konge huld og tro*". Slavekrigen er det ord som blev brugt om den fase af krigen, og som ikke medførte andet end skræk og dermed følgende mobilisering af det lokale forsvar i Nørrejylland.⁴²

Den officielle brug af begreberne Første og Anden Slesvigske Krig medvirker til at forenkle problemstillingen idet fx modstanderne og krigsårsagerne ikke var ens. I 1848-50 stod soldaterne fra kongeriget over for oprørssoldater fra S-H som blev støttet af frivillige fra de tyske stater og i en del af krigen af regulære hærenheder fra en række tyske stater (Sachsen, Hessen, Bayern, Preussen m.fl.). Tilsvarende blev Danmark støttet af svensk-norske tropper - som dog ikke kom i kamp - og russiske krigsskibe som lagde pres på modstanderen og ydede logistisk hjælp. I 1864 var modstanderne udelukkende regulære hærenheder fra Preussen og Østrig som kæmpede på Det tyske Forbunds vegne for at gennemtvinge aftalerne fra 1852.

Når Første Slesvigske Krig omtales som den første krig af to, giver det derfor indtryk af at der var tale om to dele af samme opgør, og det ligger nær at der i så fald er tale om et dansk-tysk opgør mellem to lande. Den første krig var imidlertid grundlæggende en borgerkrig der i størstedelen af tiden førtes mellem den danske hær og den S-H'ske hær, insurgentarmeen. Netop det forhold at der var tale om kamp mellem to hære betød at der ikke forekom de nabokrige der undertiden foregår samtidig med borgerkrige eller under dække af disse, hvor nabobyer - og distrikter udruster militser der hærger og myrder i hinandens territorier.

Der lå muligvis ikke nogen bevidst strategi bag de danske myndigheders sprogbrug om Første Slesvigske Krig som en oprørskrig; men hvis det var tilfældet, må den betegnes som fornuftig. Myndighederne skulle forestille sig en fremtidig situation i S-H med fortsat samliv mellem dansk- og tysksprogede, hvoraf en del af sidstnævnte var helstatsfolk og følte loyalitet mod den danske konge som overhoved for helstaten. Derfor ville det være uhensigtsmæssigt at identificere fjenden med tyskerne eller med slesvig-holstenerne taget under ét, og bedre at betragte insurgenterne som modstanderne i en oprørskrig.

8. Normalisering

Asmus giftede sig i 1858 som nævnt med en kvinde af tysk familie fra Eckernförde. Hendes søster giftede sig i 1864 med broderen til Asmus, Detlef Jørgen, og de slog sig også ned i Vedsted sogn. Detlef Jørgen var født i 1837 og havde ikke deltaget i oprøret. Han blev indkaldt som dansk soldat i

⁴¹ Ifølge oplysninger fra Fredericia Museum er teksten udskiftet efter 2000, og omtaler nu 'slesvig-holstenerer'.

⁴² Friis, 1998, p. 30

1860 og deltog som dansk soldat i krigen i 1864. Endnu fire søskende til de nævnte søstre flyttede til Nordslesvig og til kongeriget, og det må tages som udtryk for at forholdet mellem de nationale grupper har været om ikke normaliseret, så dog ikke nogen hindring for indflytning. Asmus fik syv børn hvoraf de to blev gift ind i familier af usikkert nationalt tilhørsforhold, og de to blev gift med piger fra erklæret dansksindede familier - den ene således med en niece til Laurids Skau der for samtiden stod som den sønderjyske bondes ypperste repræsentant. Asmus' tredje bror, Peter, ville ikke indkaldes som dansk soldat og udvandrede til USA.

En medvirkende årsag til at der kan genetableres normale tilstande i et område der har været ramt af borgerkrig kan være at der er en vis kontinuitet i embedsmandsstanden. Gennem tiderne har den lokale sognepræst stået som myndighedernes repræsentant i det enkelte sogn, og gennem hans indberetninger til myndighederne og hans virksomhed som formidler af officielle beslutninger har han haft en central position i sognet og i landets administration.

Mange embedsmænd og herunder præster havde som udgangspunkt taget stilling i den nationale og forfatningsmæssige strid, mens andre blev tvunget til vise loyalitet over for de skiftende udgaver af regeringsmagten i de omstridte områder. Nogle prøvede gennem flugt at undgå en sådan påtvungen loyalitet - og gjorde sig derved suspekteret set fra den ene side. I tilfældet Vedsted sogn lykkedes det den lokale sognepræst, Heinrich Jensen, at blive i sit embede fra 1842 til 1870. Han beskrives som 'mild slesvig-holstensk',⁴³ og nævnes samme sted som underskriver af den anden præstepetition fra 1844. Der er her formodentlig tale om underskriftindsamlingen i 1844 - også kaldet sogneopstanden - mod den danske bevægelse, dvs. mod en indlemmelse af Slesvig i Danmark. Der var tale om en konservativ markering, og der var ikke ved denne underskriftindsamling eksempler på slesvig-holstenske mærkesager som fx augustenborgernes arveret eller krav om en fri forfatning.⁴⁴

Heinrich Jensens underskrift i 1844 fik dog ikke konsekvens for hans ansættelse, selvom anden halvdel af 1850, hvor størstedelen af Slesvig igen kom under dansk herredømme, bød på 65 afskedigelser af personer fra kirken. De afskedigede præster blev typisk erstattet med præster fra kongeriget hvor de hidtidige præster siden 1768 skulle have studeret mindst to år i Kiel og derfor beherskede tysk. Jensen var derfor i stand til både at afholde den førnævnte bryllupsprædiken på det lovbevalde dansk og aflevere den skriftligt på tysk.

Normalitetens indtræden blev således præget af en vis udskiftning af embedsstanden. Men for de øvrige erhverv var der ingen restriktioner, og for landbrugets vedkommende som jo stadig var hovederhverv i S-H kunne man fortsætte som hidtil hvor ældste søn typisk overtog gården efter faderen.

Efter afslutningen af krigen ved årsskiftet 1850/51 skete en vis udvandring fra S-H. Nogle af de flygtede valgte at blive i udlandet, og en del udvandrede over Atlanterhavet. Det er svært at udtale sig om hvor mange der udvandrede af nationale grunde, for mange andre faktorer kan have spillet

⁴³ Thyssen, 1979, p. 343

⁴⁴ Hansen, 2005, Bind I, p. 269

ind. Det var fx kun få år efter de store guldfund i Californien i 1848 og generelt efter en periode med stor befolkningstilvækst i Slesvig fra ca. 270.000 i 1803 til knap 400.000 i 1855.⁴⁵

Omvendt må man formode at forbliven på dansk område betød at der var tale om acceptable forhold for tysksindede, og at de gradvis mistede deres identitet som S-H'ske borgere. En opblussen af følelser forbundet med S-H skete imidlertid omkring den Anden Slesvigske Krig i 1864 hvor de sejrende tyske magter dog hurtigt fik kvalt tankerne om S-H som et selvstændigt hertugdømme i Det tyske Forbund.

Et tegn på normalisering og på fremkomst af tolerance og hensyntagen mellem de nationale grupper i sognet ses også af at der efter 1870 i tysk tid blev indført en månedlig gudstjeneste i Vedsted kirke på tysk efter ansøgning fra en gruppe på 30 familier. Eftersom der til denne gudstjeneste oftest kun mødte tre faste, er det blevet hævdet at også en del danske var medunderskrivere.⁴⁶ Så mange tysksindede familier var der næppe.⁴⁷ Begge folkegrupper appellerede dog til gruppen af 'de blakkede' som ikke havde truffet et valg mellem dansk og tysk. De blev undertiden anslået til en betydelig del af befolkningen, og det kan tænkes at denne gruppe har kunnet virke som en dæmper på nationale konflikter i lokalområdet, og at de har udgjort en del af underskrivergruppen.

9. Perspektiver

Historien bliver aldrig skrevet færdig, og det er vigtigt at den etablerede fortælling konstant udfordres, og at man på det bedst mulige grundlag prøver at se fortiden i øjnene. Dette har især været nødvendigt for tyskerne som efter anden verdenskrig har haft en traumatisk fortid at forholde sig til. Det er også her at begrebet *Vergangenheitsbewältigung* er opstået, dvs. mestring af fortiden.

Også for danskere kan der være grund til at revurdere fortiden og prøve at mestre de dårlige og de gode sider af historien. Slaveriet er et godt eksempel på de mørke sider af den danske historie, men der kan også være grund til at tage de gode sider op. Til disse hører Første Slesvigske Krig der almindeligvis udlægges som en storslået sejr og som har givet anledning til begrebet 'Ånden fra 48'. Det er nu almindeligt anerkendt at den selvovertur som var en del af Ånden fra 48 var med til at føre Danmark ind i den Anden Slesvigske Krig i 1864 og den efterfølgende afståelse af hertugdømmerne til Preussen.

Forholdene efter Første Slesvigske Krig kan også kalde på en fornyet stillingtagen, som bl.a. kan ske på baggrund af den måde hvorpå de danske myndigheder behandlede den overvundne befolkning. Helstatsfolkene var interesseret i afspænding af de nationale forhold for at holde sammen på kongens lande. Ejderdannerne var interesseret i at fremme udvandring af tyskere fra Slesvig og fordanske de tilbageværende, så man fremmede mulighederne for en indlemmelse af Slesvig i kongeriget. Som det fremgår af det foregående, afspejlede begge disse holdninger sig i behandlingen af den tyskorienterede befolkningsgruppe.

⁴⁵ Hansen, 2009, p. 37

⁴⁶ Thyssen, 1979, p. 346

⁴⁷ Ved rigsdagsvalgene i 1871 og 1884 var der hhv. 24 og 25 tyske stemmer ud af i alt hhv. 257 og 181 afgivne stemmer ifølge Trap, 1965, p.288

Virkningen af myndighedernes beslutninger kan på basis af ovenstående forsøgsvis vurderes således:

- Den tvungne session for de hjemvendte oprørssoldater kan have medvirket til at nogle radikaliserede unge mænd forlod Slesvig, men gennemførelse af sessionen var også et middel til en normalisering som viste sig ved at alle blev behandlet ens uafhængigt af fortid og nationalt sindelag.
- Sprogskripterne bortfaldt med nederlaget i 1864 og afløstes af endnu mere vidtgående sprogforordninger i preussisk tid. Erfaringerne fra den danske tid vurderes meget forskelligt, men erfaringerne fra tysk tid er nok at sprogpillet snarere skabte et fast sammenhold i den dansksindede befolkning i Slesvig end en accept af det tyske sprog.
- Forbud mod symboler og national agitation strider mod demokratiske grundholdninger. Formelt var der imidlertid ikke demokrati i Slesvig i 1850'erne, og desuden har det nok været hensigtsmæssigt med en nedkøling af den forsimplede retorik og agitation som altid er en del af en konflikt. De konkrete provokationer og konflikter uddøde da også hurtigt i det offentlige rum.⁴⁸
- Diskursen herunder ordvalget til betegnelse af S-H'erne mistede sin aktualitet efter 1864 hvor modstanderen nu entydigt var Preussen og senere det tyske kejserrige. Da Nordslesvig i 1920 blev en del af kongeriget skete det med 'Lov af 9/7 1920 om indlemmelse af de sønderjyske Landsdele i Kongeriget'. Her ville brugen af ordet Nordslesvig kunne tydes som at man fortsat ville arbejde for en indlemmelse af Sydslesvig i riget. På den anden side markeredes det at der ikke var tale om hele Sønderjylland, men kun om dele heraf.

Alt i alt må man sige at integrationen af insurgenten lykkedes. De negative følelser som blev affødt af myndighedernes beslutninger blev opvejet af fordelene ved at blive boende i Slesvig for at drive fødegården og grundlægge en familie. Sammen er de gode tegn på en normalisering efter krigen.

Også i dag står samfundet over for problemet med borgere der melder sig til oprør eller revolutioner som på et eller andet tidspunkt er i konflikt med danske interesser. Røster har igen været fremme med strengere straffe og herunder udvisning, men sandsynligvis bliver samfundet nok igen nødt til at overveje en repatriering af vor tids insurgenter. Således udtaler en dansk terrorforsker: "*De der bevisligt har begået forbrydelser skal retsforfølges, andre skal overvåges, andre igen lades i fred, og nogle skal hjælpes tilbage til et normalt liv*".⁴⁹

10. Konklusion

Når en opstand når et vist omfang hvad angår mål og midler, kan man tale om et oprør eller en revolution, og her vil betegnelsen ofte afspejle den side man befinder sig på. Begivenhederne i

⁴⁸ Hansen II, 2005, p. 37

⁴⁹ Anja Dalgaard-Nielsen i Weekendavisen, #47 21.11.2014, Ideer, p. 4

marts 1848 bundede både i København og hertugdømmerne i nationale mål og i ønsket om en fri forfatning. Da de nationale mål var uforenelige, resulterede begivenhederne i den Første Slesvigske Krig fra 1848 - 51, som var en borgerkrig inden for det danske rige, men med indblanding udefra. Opgaven beskriver begivenhederne nærmere og omtaler begreberne revolution, myndigheder og normalitet.

Efter ophør af krigstilstanden skulle de danske myndigheder tage stilling til fredeliggørelsen af de oprørske hertugdømmer og en genoprettelse af det danske styre. Dette resulterede i forskellige handlinger som er blevet eksemplificeret ud fra den måde de påvirkede en enkelt insurgent (oprørssoldat) og hans familie. Idet der er taget udgangspunkt i konkrete levn efter ham, er der blevet set nærmere på amnestien for soldaterne, sprogsagen, nationalsymboler og den anvendte diskurs. Siden er det blevet vurderet i hvilken grad myndighedernes handlinger påvirkede insurgenten og hans vej tilbage til normaliteten.

Der er rejst kritik af den hårde måde myndighederne for frem; men når man ser sagen på baggrund af den dengang overståede borgerkrig, kan man ikke afvise at det overordnet set var en både nødvendig og hensigtsmæssig måde. Hertugdømmerne blev fredeliggjort, og i det aktuelle tilfælde blev insurgenten en del af det omgivende samfund. Hans skæbne kan tjene som inspiration til hvilke forholdsregler man bør træffe når danske deltagere fra stridigheder rundt om i verden vender tilbage til deres land og skal genindtage deres plads i det danske samfund.

Abstract

The First Schleswig War in 1848-51 was a civil war fought between the kingdom of Denmark and insurgents from the duchies (Schleswig, Holstein and Lauenburg) that were part of the Danish realm. The war started in the wake of the revolutions in early 1848. The insurgents fought for a liberal constitution and for a closer cooperation with The German Federation, while the newly installed government in Copenhagen, based on a liberal constitution, aimed at an incorporation of the duchy of Schleswig into the kingdom. The inhabitants of Schleswig spoke variants of Danish and German, whereas Holstein and Lauenburg were German speaking. The national feelings of the population followed to a certain degree the language spoken, but a significant part regarded themselves as Schleswigians and neither Danish nor German.

After the war which ended with the surrender of the insurgent government in Kiel, the Danish authorities wanted to reinstall normality in the duchies and to promote Danish language. Structured on the basis of relicts from a single family engaged in the insurrection, this work describes how the returning insurgents were challenged by the Danish legal measures designed to promote peace and normality after the uprising. Experience from this early endeavour to re-integrate soldiers fighting against the interests of their native country should be kept in mind when dealing with Danish citizens fighting today e.g. in various armies in the Middle East.

Kilder

August Jochimsen: *Chronik der Familie Jochimsen*, 1930, 69 sider håndskrevet, ikke publiceret
Alle citater i egen oversættelse.

Rigsarkivet, Ministeriet for Hertugdømmet Slesvig, Landesverwaltung und Regierungs
Commissair: *Permissionspässe der aus der Insurgentenarmee heimkehrenden Schleswiger*, 1851

Sognepræst Heinrich Jensen: *Traurede bei der eheliche Verbindung des Herrn Asmus Jochimsen aus Ustrup [...]*, 6 sider håndskrevet, 1858, Ikke publiceret.

Folketællinger og kirkebøger for Vedsted sogn.

Lægdsrulle for Haderslev amt, 1854, lokaliseret 18.11.2014:

<http://www.sa.dk/ao/billedviser?epid=16481031#18670,1159784>

<http://www.sa.dk/ao/billedviser?epid=16481031#18670,1159786>

Trap, J.P., *Danmark – Haderslev Amt*, København 1965

Litteratur

Engberg, Jens: *Det slesvigske spørgsmål 1850 – 1853*, Aabenraa 1968

Friis, Torsten: *Slavekrigen i Jylland 1848*, Landbohistorisk Selskab, 1998

Glenthøj, Rasmus: *1864 - Sønner af de slagte*, København 2014

Graef, Fritz: *Der Löwe von Idstedt und die Kriegergräber auf dem alten Friedhof in Flensburg*, Neumünster, 1937

Hansen, Hans Schultz: *Hjemmetyskheden i Nordslesvig 1840 – 1867 Bind I & II*, Aabenraa 2005

Hansen, Hans Schultz: *Nationalitetskamp og modernisering 1815-1918: Sønderjyllands Historie 2*, Aabenraa 2009

Møller, Erik: *Helstatens Fald Første del 1855-63*, København, 1958

Neergaard, Niels: *Under Junigrundloven 2. Bind*, København 1919

Scocpol, Theda: *States and Social revolutions*, Cambridge 1979

Thyssen, Anders Pontoppidan: *Dansk præste og sognehistorie*, Århus 1979